

Efter monarkens

Nepal har fått en ny regeringschef. Maoistledaren Prachanda har lyckats med bedriften att både störta kungen och bli landets premiärminister. Hur kunde Nepals mest efterlysta person, ledaren för en terroristklassad organisation, bli landets premiärminister. Och vad sker nu i det före detta hinduiska kungariket?

Martin Schibbye, som förra sommaren var Proletärens utsände i Nepal, ger en analys av maoisternas framgångar under det gångna året men skriver också om den svåra utmaning landets nya regering står inför.

■ ■ Kungen stannar på det nedersta trappsteget. Ser sig en sista gång över axeln och låter blicken svepa över de enorma porträttmålningarna av hans föregångare kung Tribhuvan, Surendra, Rajandra och Prithvi Bir. Generationer av monarker i rakt nedstigande led. 240 års reinkarnationer av guden Vishnu. Väggar pryds av jakttroféer efter kungliga expeditioner i Nepals stora orörda skogsområden. Två uppstoppade tigrar står på bakbenen som dörrposter nedanför trappan. Över dem de dammiga noshörningshuvudena och ovanför dem: gigantiska elefantbetar. Allt upplyst av stora silverljusstakar.

Med huvudet nedböjt och blicken fäst mot heltäckningsmattan går han mot palatsets innergård. Kungakronan med böljande påfågelplymer har han fått lämna bakom sig innan han går ut. Han passerar den stora kammaren där den två och en halv meter höga silvertronen står, utsmyckad med en nihövdad sjöorm.

Ute på det 75 000 kvadratmeter stora palatsområdet tar han en sista titt på poolen, statyerna, de prunkande trädgårdarna. Det kungliga livgardet står i givakt. Men all pompa och ståt i världen kan inte dölja det faktum att monarkin bitit i gräset och att Nepal förvandlats till en republik.

Fjorton dagar fick den 61-åriga kungen på sig att avveckla en 240-årig monarki.

Generöst, tyckte maoistledaren Pushpa Kamal Dahal, mer känd under sitt nom de guerre Prachanda, när han sammanfattade det beslut som den purfärska konstituerande församlingen antagit.

– Nepal har idag förvandlats till en demokratisk republik, alla existerande lagar och administrativa funktioner som står i motsättning till den idén är från och med idag ogiltiga. Alla privilegier som kungen och hans familj åtnjutit har upphört, de är idag vanliga medborgare och den 29 maj är från och med idag republikens dag.

När de massiva silverfärgade portarna till det kungliga Narayanhitipalatset slår igen bakom den före detta kungen vet Gyanendra

att ska han någonsin återvända får han lösa en entrébiljett till landets nya Nationalmuseum. Historiskt sätt kommer han billigt undan – han har huvudet kvar mellan axlarna.

240 år av monarki var över i Kathmandudalen.

Kanske skyller kungen sitt historiska nederlag på den vapenglada kronprinsen Dipendra som 2001 sköt ihjäl sin far, den populära kung Birendra, och åtta andra kungligheter i en stor massaker i biljardrummet.

Hjärndöd i respirator hade det råd som utser statschefen inget annat val än att i enlighet med protokollet utropa honom till regent. Han avled några dygn senare till allas lättnad. Över en natt blev situationen i Nepal en av världspolitikkens dagsfrågor. Men det ledde också till att den nye impopulära kungen Gyanendra

på allvar mobiliserade armén mot maoisterna. I en konflikt där kungahuset – åtta år senare – drog det kortaste strået.

Kanske skyller han på de parlamentariska partierna som tidigare stött honom och som under trycket av demokratiörelsen tvingats in i en kraftig politisk gir som fortfarande bryter sönder deras strukturer med avhopp och ledarskapskriser?

Men mest förbannad är han nog på maoistledaren Prachanda som lyckats med bedriften att både störta kungen och bli landets premiärminister.

*

Hur kunde ett parti som kallar sig maoistiskt, efter tio års krig och 13 000 döda, erövra 37 procent av platserna i landets första fria och demokratiska val? Segern var "full-

Även om de övriga stora partierna egentligen inte ville ha med maoisterna i regeringen var de tvungna. Ett parti som har en folkarmé på 32 000 soldater och som dessutom blev största parti i valet med över tre miljoner röster kan man inte behandla hur som helst.

ständig osannolik" om man skulle tro nyhetsrapporterna. Men tecknen fanns där för de som ville se. Sveriges Radios Nils Horner hörde inte till den kategorin och sökte i våras förklaringen till maoisternas valseger vid en av Katmandus största kremeringsplatser. Vid flodstranden hittade han en kvinna som var ledsen över att landet inte längre var ett hinduiskt kungarrike och en affärsman som sa att de flesta inte gillade maoisterna.

Pling-plong-musik.

Ridå.

Mer ambitiösa uttolkare förklarade maoisternas valseger med att folket röstade på dem för att det inte skulle bli krig igen. En annan vanlig förklaring var att 50 procent av de röstberättigade var under 35 år, "unga och dumma". En tredje att folk är analfabeter och inte vet att de röstat på ett kommunistiskt parti.

Maoisterna själva tillbakavisade fattigdomsförklaringarna och menade att de segtrat på sitt politiska program: Ett Nytt Nepal. Jordreform. Ett slut på monarkin; bort med feodalismen ur landet, statsorganen och ekonomin. Kort sagt: riva upp golvet i ett ruttet politiskt system. Taktiken att kräva att republiken skulle utropas innan valet ägde rum tvingade övriga partier att bekänna färg och framställde maoisterna som de mest konsekventa i sitt krav på republik. I väljarnas ögon hade också Kongresspartiet och CPN(UML) – Nepals kommunistiska parti (Förenade marxist-leninister) misslyckats med att få landet på fötter under 1990-talet. De uppfattades som representanter för den gamla ordningen.

Med 37 procent av rösterna i valet hade maoisterna dock inte mandat att ställa hela den nuvarande politiska ordningen på huvudet. Att materialisera de 229 av 601 platserna i parlamentet till politiskt inflytande visade sig vara svårt. Vid den konstituerande församlingens första möte avskaffades monarkin med röstsiffrorna 560-4. Sedan inleddes en lång politisk och parlamentarisk kraftmätning. Efter att kungen hade avlägsnats från spelplanen återstod de stora stridsfrågorna om vem som skulle ta hans plats som statschef – och det var nu problemen tornade upp sig. Maoistpartiet ville ha både president- och premiärministerposten. Men fick inte tillräckligt med stöd för den idén. Efter två månader saknade landet både regering och president och tidningsrubriker-

na talade om ett land i kaos och upplösning.

– Vi kan inte vinna, men inte heller förlora, sammanfattade maoisternas internationella sekreterare C.P. Gajurel pattsituationen. På sikt fanns en risk att maoisterna skulle få skulden för låsningen och oförmågan att bilda regering.

Pattsituationen hade sin grund i att ingen regering kunde bildas utan stöd från de större partierna Kongresspartiet eller Förenade marxist-leninisterna. Trots rykten om att en vänsterallians mellan de två kommunistpartierna – som tillsammans hade 60 procent av platserna i parlamentet – skulle utkristalliseras så skedde inget.

Det blev däremot snabbt tydligt att de större partierna i den konstituerande församlingen inte skulle acceptera någon av de av maoistpartiet föreslagna kandidaterna – till någon post. Den första politiska kraftmätningen slutade med stor förlust för maoisterna. Ram Baran Yadav, generalsekreterare i Kongresspartiet valdes till Nepals första president. Yadav fick 306 (52 procent) av 590 röster och slog maoisternas kandidat Singh som fick 282 röster (48 procent).

Efter att ha förlorat omröstningen även om vicepresidentposten fann maoistpartiet sig själva i en parlamentariskt väldigt utsatt situation. Tre partier hade gått samman mot dem.

I Nepal sades det att maoisterna försökt döda två fåglar – monarkin och det gamla parlamentariska systemet – med bara en sten. Den enda utvägen efter förlusten var att distansera sig från de övriga partiernas spel.

*

En förbannad men samlad Prachanda kallade till en presskonferens när maoisterna insatt vad som skett bakom kulisserna och berättade att vad vi bevittnade var en tråkig fortsättning på det politiska spel som landets etablerade partier spelat de senaste 20 åren. Han sa också att den nya anti-maoistiska alliansen skulle tvinga in landet i svåra interna konflikter och ge utländska krafter stort manöverutrymme. Men än hade de inte gett upp. Den nya alliansen representerade bara luft, menade han och även om de uppgav att de nu funderade på en roll som oppositionsparti hade de inte gett upp:

– Vi ska inte tillbaka till djungeln. Det tog tio år av folkkrig för att bli av med en 240-årig monarki, men nu måste alla småkungar bort för att vi ska kunna leda landet och bil-

Gyanendra, Nepals siste kung

Prachanda

Från efterlyst terrorist till premiärminister

■ Pushpa Kamal Dahal är cirka 50 år gammal. Född i en högstastig men fattig bondefamilj i Pokhara i mellersta Nepal. Kom till Katmandudalen som student och tog sin examen i agrikultur 1976.

Prachanda blev 1995 generalsekreterare i maoistpartiet och sedan 2000 har han varit partiets ordförande. Under sin politiska tid tog han sitt nom de guerre Prachanda som betyder "den rasande".

Från 1980 till 2005 levde han gömd och var efterlyst i Nepal med ett pris på sitt huvud.

Hans dotter Renu Dahal sitter också i parlamentet för maoisterna.

Hans plikt som premiärminister säger han är att skriva en ny konstitution för landet och på ett logiskt sätt slutföra fredsprocessen.

fall

da en ny regering. Det är småkungarna som ska skickas ut i djungeln – inte vi, avslutade Prachanda.

Resultatet blev ett fortsatt politiskt död-läge. Idéer om en nationell samlingsregering fördes fram men föll. Så efter 79 dagar av politisk oro hade talmannen inget val. Enligt artikel 38 §2 i interimskonstitutionen ska en premiärminister utses i en majoritetsomröstning om inget parti kan bilda en majoritetsregering. Omröstningen bestämdes till fredagen 15 augusti.

Hela nationen höll andan.

Prachandas motkandidat blev kongresspartiets Sher Bahadur Deuba – mannen som 1996 i rollen som just premiärminister sa nej till maoisternas krav på republik och jordreform vilket blev startskottet till den väpnade kampen. Tolv år och 13 000 döda senare möter de varandra igen i en omröstning i parlamentet.

Scenen är historisk.

Men det blir aldrig spännande.

Efter två timmar vinner Prachanda en jordskredsseger och tar hem 464 röster (78 procent). Rivalen lyckas enbart samla 113. Förklaringen ligger i att den vänsterallians man länge talat om men som inte såg ut att kunna realiseras nu blivit verklighet. De två stora partierna CPN(UML) och Madhesi Janadhikar Forum (MJF) har enats om att stödja maoisternas kandidat tillsammans med ett antal småpartier.

En del av förklaringen ligger i att inget av de stora partierna egentligen vill ha med maoisterna i en kommande regering – men var så illa tvungna. Ett parti med en folkmé på 32 000 man som fått över tre miljoner röster kan man inte behandla hur som helst.

Maoistpartiet hade även i opposition en vetoposition i parlamentet och med tanke på att den konstituerande församlingen ska skriva en ny grundlag hade det blivit problematiskt. En regering utan maoisterna hade också fått stora problem att implementera sin politik eftersom stora delar av Nepal de facto fortfarande kontrolleras av maoistpartiet som under folkkriget byggde upp en alternativ politisk struktur med både folkdomstolar, milis och egna sjukhus. En parallell struktur som nu på pappret är avskaffad men som i många fall lever vidare under andra namn. Nonchalansen mot maoisterna oroad bedömare som ville se stabilitet i landet efter de senaste årens turbulens.

Nu återstår att fördela portföljer i den nya regeringen. Klart är att maoisterna tar hem finans- och försvarsministerposterna. CPN(UML) tar hand om inrikes- och turismministerierna och utbildnings- och kommunikationsdepartementen hamnar under MJF:s styre. Totalt får maoisterna nio ministerposter, CPN(UML) sex, MJF fyra och de återstående fyra går till småpartier.

”Därmed är den långa politiska striden över i Nepal för den här gången”, sammanfattar Sveriges Radio. Ingen kunde vara mera fel. Det är nu det börjar.

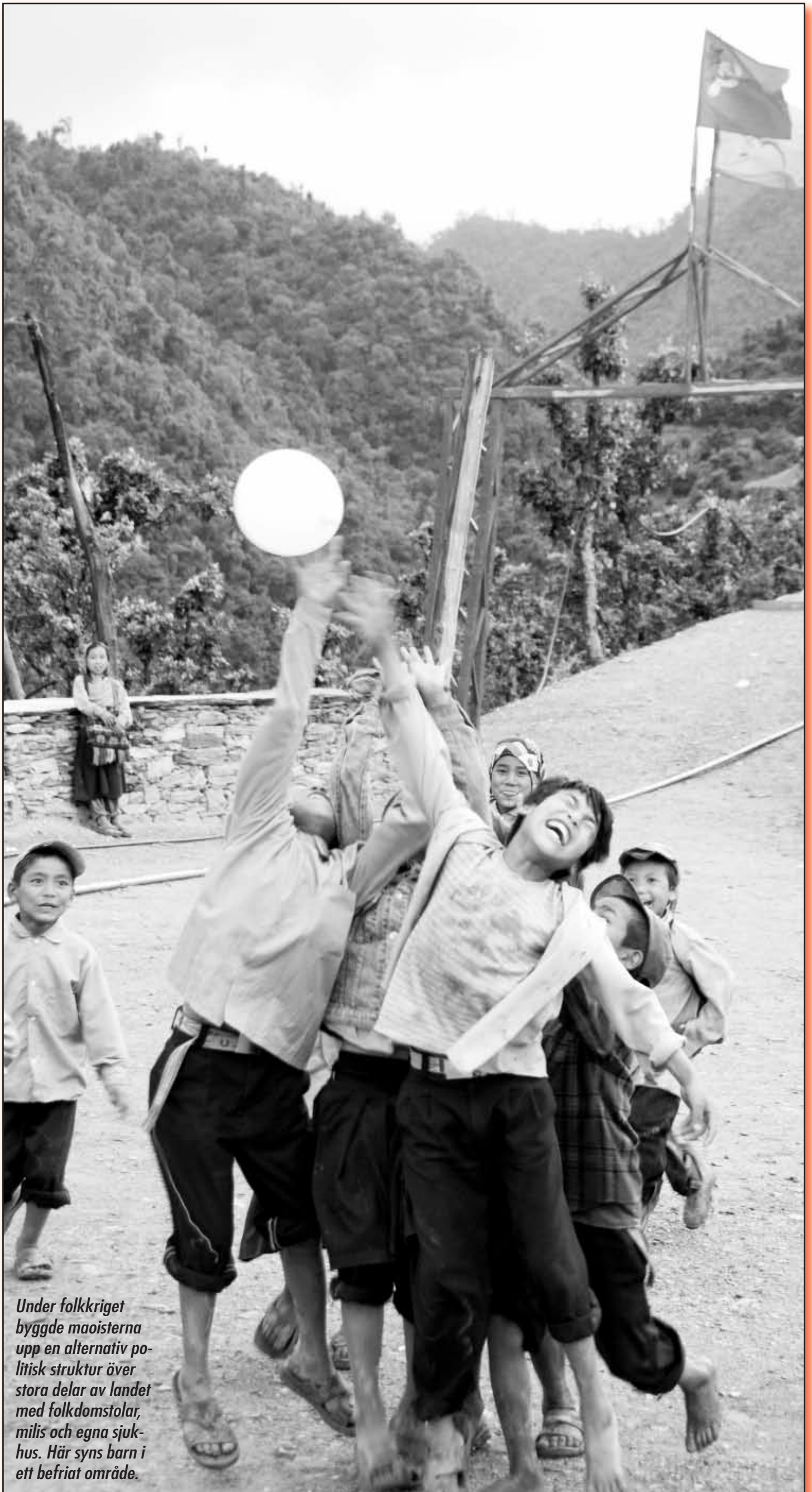
*

– Socioekonomisk förändring och fred. Vi har redan huggit av feodalismens rötter. Under den här regeringsperioden ska vi nu fokusera på ekonomisk och social förändring, sammanfattade andremannen i maoistpartiet Baburam Bhattarai den nya regeringens politik till journalister innan han försvann efter omröstningen.

Prachanda själv kunde på grund av säkerhetsläget inte ge några intervjuer.

I nyhetsrapporterna fokuseras nu på att problemen som landet står inför är många: Akut matbrist efter en långvarig torka råder

(Forts på nästa sida.)

Under folkkriget byggde maoisterna upp en alternativ politisk struktur över stora delar av landet med folkdomstolar, milis och egna sjukhus. Här syns barn i ett befriat område.

Nepal är fattigt och outvecklat. Maoisterna vet att den nya regeringen snabbt måste leverera resultat som märks utanför Katmandudalen. Men det handlar inte om att börja bygga socialismen utan om en borgerligt demokratisk revolution för att sopa bort feodalismen, inklusive monarkin och kastsystemet.

Efter monarkens fall

(forts fr föreg sid)

i stora delar av landet och FN räknar med att 2,5 miljoner nepaleser är i behov av matransoner. Men att Nepal är fattigt är ingen nyhet. Nyheten är att det nu finns en regering som tänker göra något åt saken.

Maoisterna vet att den nya regeringen snabbt måste leverera resultat som märks utanför Katmandudalen. Planer finns för ett nationellt distributionssystem för mat och en jordreform. En utbyggnad av vattenkraften kan frigöra ekonomiska medel och göra landet självförsörjande på elektricitet. Bedömare menar att det "vita guldet" (vattenkraften) som strömmar nerför Himalayas sluttningar kommer visa sig vara minst lika mycket värt som Mellanösterns olja. Andra kalkyler är mer pessimistiska när det gäller möjligheten att exportera elektricitet.

Men maoisterna planerar inte för någon revolutionär äventyrspolitik. Under våren satt partiets ministrar – i den förra interimregeringen – i möten med Världsbanken och planerade att privatisera vattnet i Katmandudalen. Då var det många utländska skrivbordsrevolutionärer som gick i taket. Men maoistpartiet tillbakavisade kritiken och sa att det viktigast för landet var att sopa bort feodalismen – inklusive monarkin och kastsystemet – inte avskaffa kapitalismen. Maoisterna lovade också företagsledare och investerare efter valet att deras investeringar inte var hotade. Tvärtom.

När vi säger att vi ska avskaffa feodalismen menar vi inte att vi ska sätta stopp för det privata ägandet. Vår revolution är en borgerligt demokratisk revolution – kollektivisering, socialisering och nationalisering står inte på agendan. Vi kan försäkra alla att företagsklimatet i Nepal för

investeringar kommer att förbättras, sa Baburam Bhattarai till Nepal Times.

Förebilderna i Asien är flera. Prachanda har vid flera tillfällen lyft fram Kinas ekonomiska frizoner och Sydkoreas snabba statligt drivna industrialisering som två modeller som inspirerar. Sneglar de på Indien så ser de också att ett av de mest effektiva medlen för att lösa upp årtusenden av kastsystemets uppdelning av under- och övermänniskor är att ersätta feodala kaststrukturer med marknadsekonomi. Att få igång kapitalackumuleringen är överordnat stillopp i radikala kretsar utomlands.

De internationella styrkeförhållandena erbjuder inte heller många handlingsalternativ. Klämda mellan de två rullstensblocken, Indien och Kina, och med en ekonomi totalt beroende av indisk export och import blir handlingsutrymmet begränsat.

*

Men vari ligger då maoisternas maoism?

När regnet föll över folkarméns femte divisions tältläger i juni i fjol sammanfattade en av befälhavarna, Santosh, situationen med att de var maoister i en ny och svår tid. De hade kunnat segra militärt och slagit kungen schackmatt i en slutstrid i

Kathmandu, men dagen efter – till vilken verklighet hade man vaknat upp? Utan det kalla krigets återhållsamma kraft hade en utländsk invasion rullat tillbaka utvecklingen. Fredsavtalet och enhetsfronten mot kungen var folkkrigets nya taktik och den visade sig lyckosam.

– Man måste gå med två ben: bullets and ballots. Kulor och valsedlar.

Klart är att de skickligt förmått att utnyttja båda de legala och illegala kampformerna: Folkkriget och enhetsfronten.

Santosh, befälhavare i folkarmén

om det var bristen på demokrati och ett underskattande av betydelsen av de demokratiska fri- och rättigheter som gjorde att

systemen urartade eller föll samman. I dokumentet Development of Democracy in the Twenty-first century lanserades en modell som innebär tävlan mellan partier inom ett framtida socialistiskt system.

Men dit är det långt.

Ideologiskt ser maoisterna en process i två steg. Först en demokratisk revolution i allians med den nationella borgerligheten. Bygga upp ekonomin – sopa bort feodalismen. Sedan får styrkeförhållandena utvisa när man kan gå vidare.

Oavsett utgången i detalj bevitnar vi en process där de folkliga krafterna segrat och Nepals förvandling mot republik rullar vidare. Det är inget som sker över en natt och att kungen symboliskt förflyttats ur palatset gör inte att de feodala strukturerna följer med.

Sagan om kungarikets slut är början på en ny spännande berättelse.

MARTIN SCHIBBYE

Frilansjournalist och redaktör för Folket i Bild/Kulturfront

Läs mer! På www.proletaren.se finns Martin Schibbyes och Tor Härnqvists artikelserie i fem delar från Nepal sommaren 2007.

Två stridsfrågor: folkarmén och ungdomkommunisterna

■ Förutom de politiska posterna är det främst två saker som nu diskuteras mellan partierna. Den ena är framtiden för folkarmén. Maoisterna vill slå ihop sin folkarmé med den före detta kungliga armén. Men de före detta kungliga generalerna och många politiker vägrar.

– De ska inte integreras i armén. De ska avväpnas, demobiliseras, och integreras i samhället, säger arméns talesman Ramindra Chhetri.

Prachanda är tydlig med att den kungliga arméns demokratisering måste ha högsta prioritet.

Han menar också att de övriga partierna är naiva och att utan folkarmén hade inget av det som nu skett varit möjligt. 2006 sa han i en intervju med den indiske journalisten Anand Swarop Verma till de övriga partierna:

”Hade vi inte varit beväpnade skulle det aldrig ha blivit någon 12-punktsöverenskommelse. Hade vi inte haft våra vapen, skulle många av er ha dödats därför att för den feodala monarkin, som till

och med mördade sina egna släktingar inne i palatset, är de parlamentariska partierna utan värde. De där partierna har ingenting att falla tillbaka på.

Under de 12-13 år som de suttit vid makten, har de varit så korrupta att de förlorat varje uns av trovärdighet. De har ingen förankring hos massorna och inte heller har de tillgång till några vapen. Autokratin kunde med lätthet ha utplånat dem. Men de räddades genom att vi var beväpnade. Vi har också sagt till dem, att det var endast tack vare våra vapen som ert parlament kunde återupprättas, det var inte er förtjänst, utan det var tack vare folkarmén.

Vi har också sagt till dem att ni har blivit ministrar och premiärminister därför att folkarmén är beväpnad. Den kungliga nepalesiska armén har aldrig varit aktiv i demokratins tjänst. Tvärtom har den slagit till mot alla folkliga rörelser som ägt rum sedan 1951. Den har alltid varit lojal med den feodala aristokratin.”

Den andra omdebatterade frågan

handlar om det kommunistiska ungdomsförbundet (Young Communist League) som byggdes upp efter fredsavtalet och som fungerat som ett medborgargarde fram till valet. Den före detta amerikanska ambassadören James F Moriarty har kallat dem Young Criminal League och varnat för att de utgör det största hotet mot en demokratisk utveckling. Även Kongresspartiet och CPN(UML) kräver att organisationen blir upplöst. Maoisterna ryckte först på axlarna åt de kraven. Utan ungdomsförbundet hade inte valet kunnat genomföras menar man. Det är också en maktfaktor om förhandlingarna i parlamentet skär ihop sig och man behöver spela ut gatans parlament.

Men de sista signalerna som kommit från maoisternas partihögkvarter tyder på en omsvängning i frågan. Man säger sig nu beredd att avveckla ungdomsförbundets ”paramilitära struktur”.

MS

Antal röster i valet 10 april 2008 till den konstituerande församlingen

Nepal kommunistiska parti (maoist)	3144204
Nepalesiska kongresspartiet	2269883
Nepal kommunistiska parti (Förenade marxist-leninister)	2183370
Madhesi-folkets rättighetsforum	678327
Tarai Madhes Loktantrik-partiet	338930
Rastriya Prajatantra-partiet	263431
Nepal kommunistiska parti (marxist-leninister)	243545